

LAKIASIAINTOIMISTO

KARI UOTI

HELSINGIN POLIISILAITOS

Asia Loppulausunto esitutkintaan 5500/R/37344/19

Epäilty Mäenpää, Juha (synt. 25.10.1971)

Asiamies OTT Kari Uoti

Prosessiosoite Lakiasiaintoimisto Kari Uoti Oy

Itälahdenkatu 15 – 17

00210 Helsinki

kari.uoti@oikeus.pro

+358 500 500 000

Rikosnimike 1. Kiihottaminen kansanryhmää vastaan 12.6.2019

Loppulausunto

Juha Mäenpää ei ole syyllistynyt asiassa rikokseen. Mäenpää vaatii, että syyttäjä tekee asiassa syyttämättäjättämispäätöksen.

Perusteet

Asian taustaa

Kansanedustaja Juha Mäenpää piti eduskunnan täysistunnossa 26.9.2019 spontaanin, ennalta suunnittele mattoman puheenvuoron, jossa kertoi turvapaikanhakijoiden ottaneen häneen huolissaan yhteyttä koskien Suomen maahanmuuttopolitiikan tilannetta. Puheensa lopussa Mäenpää käytti kieli kuvaa torjuttavista vieraslajeista. Tällä hän kritisoi hallituksen maahanmuuttopolitiikkaa ja viittasi puolueensa maahanmuuttopoliittiseen ohjelmaan, joka pyrkii ehkäisemään Suomen maahanmuutto-ongelmien kärjistymisen. Täten Mäenpää ei ole uhannut, panetellut sai solvannut mitään ihmisryhmää niin, että kiihottamisrikoksen tunnusmerkistö täyttyisi. Lisäksi puhe oli täysin suunnittele maton eikä sillä ollut tarkoitus uhata, panetella tai solvata ketään. Näin ollen teosta puuttuu myös kiihottamisrikokseen vaadittu tahallisuus.

Kiihottamispykälästä ja sananvapaudesta

Rikoslain mukaan kiihottamisesta kansanryhmää vastaan tuomitaan se, joka asettaa yleisön saataville tai muutoin yleisön keskuuteen levittää tai pitää yleisön saatavilla tiedon, mielipiteen tai muun viestin, jossa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin ryhmää rodun, ihonvärin, syntyperän, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden perusteella taikka niihin rinnastettavalla muulla perusteella. Tyypillinen rangaistava menettely on sellaisen tiedon, mielipiteen tai muun viestin levittäminen, joissa ryhmään kohdistuvaa väkivaltaa tai syrjintää pidetään hyväksyttävänä tai toivottavana. Tällaista on myös toiminta, jossa ihmisiä verrataan eläimiin tai loisiin sekä tietyn ryhmän yleistäminen rikollisiksi tai ihmisinä alempiarvoisiksi. Samalla tulee kuitenkin

ottaa huomioon sananvapauden korostunut merkitys yhteiskunnallisen ja poliittisen keskustelun sekä tieteen ja taiteen aloilla.¹

Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksessa (R 97 20) vihapuhe on määritelty seuraavasti: "Vihapuhetta ovat kaikki ilmaisumuodot, jotka levittävät, lietsovat, edistävät tai oikeuttavat etnistä vihaa, ulkomaalaisvastaisuutta, antisemitismia tai muuta vihaa, joka pohjaa suvaitsemattomuuteen." Mäenpää ei puheenvuorossaan esitä minkäänlaista arvostelua saatikka vihaa mitään ihmisryhmää kohtaan. Mäenpää ei ole millään tasolla rinnastanut tai verrannut toisiinsa turvapaikanhakijoita ja vieraslajeja vaan ainoastaan kritisoinut valtion maahanmuuttopolitiikkaa käyttämällä kielikuvaa.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan poliittista puhetta ei saa rajoittaa ilman pakottavia syitä. Poliitikkojen sananvapaus on vakiintuneesti ollut erityisen laaja.

Oppositio puolueen edustajalla on oikeus kritisoida hallituksen toimia kärkeäkin sanakääntein. Herää kysymys, olisiko puheeseen kiinnitetty huomiota, jos sen olisi esittänyt jonkin toisen puolueen edustaja. Perussuomalaiset ovat puolueena ajaneet muutoksia maahanmuuttopolitiikkaan ja siksi heidän sanomisiinsa takerrutaan eri tavalla kuin muiden puolueiden ulostuloihin samasta aiheesta. Perussuomalaisten tarkoituksena ei ole kuitenkaan torjua kaikkea maahanmuuttoa vaan ainoastaan haitallista maahanmuuttoa. Puheessaan Mäenpää viittaa Ylen Arabikevät-dokumenttiin, joka ilmentää juuri niitä seikkoja, joita aiheutuu valtion nykyään harjoittamasta maahanmuuttopolitiikasta. Maininta vieraslajeista ei ole viittaus turvapaikanhakijoihin eikä sillä halvenneta turvapaikanhakijoita, vaan se on viittaus valtion maahanmuuttopolitiikkaan, josta seuraa muun muassa mainitussa dokumentissa ilmaistuja haitallisia seurauksia. Kansanedustajalla tulee olla oikeus esittää kritiikkinsä hallituksen harjoittamaa politiikkaa kohtaan myös voimakkain sanakääntein. Eduskunnan istuntoa johtanut puhemies ei millään tavoin puuttunut puheenvuoroon sen esittämisajankohtana.

¹ HE 317/2010 vp, s. 42.

Tahallisuus

Jotta kiihottaminen kansanryhmää vastaan olisi rangaistava teko, tulee uhkauksen, panettelun tai solvauksen olla tahallinen. Kiihottamisrikoksen osalta kyse on olosuhdetahallisuudesta, jota ei ole erikseen määritelty laissa, vaan se määräytyy oikeuskäytännön mukaan. Olosuhdetahallisuuteen riittää se, että viestin levittäjä pitää varsin todennäköisenä hänen levittämänsä viestin uhkaavan, panettelevan tai solvaavan säännöksessä tarkoitettua kansanryhmää.²

Mäenpään puheenvuoron ensimmäisestä virkkeestä ”Tuo edustaja Kiljunen sai motivoitua minua niin paljon, että ajattelin käyttää vielä pienen puheenvuoron.” käy selkeästi ilmi, että puheenvuoroa ei ole suunniteltu etukäteen. Se pidettiin edellisen puhujan innoittamana ilman minkäänlaista etukäteisvalmistelua myöhään illalla. Yleisen elämäkokemuksen perusteella on selvää, että spontaanisti ja varsinkin väsyneenä ihminen saattaa lipsauttaa suustaan asioita, joita ei olisi välttämättä sanonut, jos olisi suunnitellut puheensa. Näin ollen, vaikka syyttäjä katsoisi Mäenpään puheen sisällön loukkaavan jotakuta siinä määrin, että syytekynnys ylittyy, on selvää, että teosta puuttuu tahallisuus eikä se näin ollen ole rangaistava. Puhetta ei ole esitetty loukkaamis- tai kiihottamistarkoituksessa. Mäenpää ei ole voinut pitää varsin todennäköisenä, että haitallisen maahanmuuton kritisointi vieraslajeihin viittaavan kielikuvan kautta voisi uhata, panetella tai solvata kansanryhmää. Merkityksellistä tässä on myös se, että eduskunnassa puhetta johtanut puhe mies ei millään tavoin asiaan reagoanut.

Allekirjoitus

Helsingissä 15. marraskuuta 2019

Kari Uoti
Oikeustieteen tohtori, Siuntio

Juha Mäenpään asiamiehenä

² HE 317/2010 vp, s. 42.